

Brusel 14. června 2024
(OR. en)

10105/24

JAI 831
COPEN 257
ENFOPOL 294
EUROJUST 38
CORDROGUE 81
CATS 57

VÝSLEDEK JEDNÁNÍ

Odesílatel:	Generální sekretariát Rady
Příjemce:	Delegace
Č. předchozího dokumentu:	9999/24
Předmět:	Závěry Rady o detenčních zařízeních malého rozsahu: zaměření na sociální rehabilitaci a opětovné začlenění do společnosti

Rada pro spravedlnost a vnitřní věci na zasedání ve dnech 13.–14. června 2024 schválila závěry Rady o detenčních zařízeních malého rozsahu: zaměření na sociální rehabilitaci a opětovné začlenění do společnosti. Znění schválené Radou je uvedeno v příloze.

Závěry Rady

„Detenční zařízení malého rozsahu: zaměření na sociální rehabilitaci a opětovné začlenění do společnosti“

Úvod

- a) V Haagském programu z roku 2004 a ve Stockholmském programu z roku 2009 bylo uznáno, že detence a alternativy k detenci jsou důležitou oblastí politiky EU v oblasti spravedlnosti.
- b) Klíčovou prioritou strategické agendy na období 2019–2024, přijaté Evropskou radou dne 20. června 2019, je ochrana občanů a svobod. Za tímto účelem by měla Evropská unie bránit základní práva a svobody svých občanů, jak jsou uznány ve Smlouvách, a chránit občany před stávajícími a nově se objevujícími hrozbami. Vzhledem k tomu musí být boj proti terorismu a přeshraniční trestné činnosti rozšířen a posílen.
- c) Výroční zpráva Europolu o situaci a vývoji terorismu v EU (TE-SAT) uvedla, že osoby zbavené svobody mohou být cílem náborových sítí pro terorismus a organizovanou trestnou činnost¹. Je zásadní proti tomuto jevu aktivně bojovat.
- d) Strategická agenda na období 2019–2024 rovněž znamená změnu směrem k ekologičtější, spravedlivější a inkluzivnější budoucnosti. Tyto průřezové priority odráží řešení různých forem detence, jejichž cílem je udržitelnost a opětovné začlenění do společnosti.

¹ Výroční zprávy Europolu o situaci a vývoji terorismu v EU z let 2022 a 2023.

- e) Rada Evropy má dlouhou tradici řešení otázek týkajících se detence a získala v této oblasti velké množství znalostí. Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) posuzuje, jak je s osobami v detenci zacházeno, a pravidelně zveřejňuje zprávy a doporučení s cílem posílit dodržování jejich základních práv.
- f) Ve svých závěrech o posílení reakce trestního soudnictví na radikalizaci vedoucí k terorismu a násilnému extremismu², které byly přijaty dne 20. listopadu 2015, Rada vyzvala Komisi, aby urychleně přidělila nezbytné finanční zdroje na činnosti navazující na uvedené závěry Rady, zejména na podporu rozvoje rehabilitačních programů, jakož i nástrojů pro posuzování rizik s cílem určit nejvhodnější reakci trestního soudnictví s náležitým zohledněním individuálních okolností a bezpečnostních aspektů a aspektů veřejné bezpečnosti.
- g) Ve svém rozsudku ve věci Aranyosi/Căldăraru³ ze dne 5. dubna 2016 a následných rozsudcích Soudní dvůr Evropské unie uznal význam vězeňských podmínek v souvislosti se vzájemným uznáváním a fungováním rámcového rozhodnutí 2002/584/SVV, pokud jde o evropský zatýkácí rozkaz⁴.
- h) Evropská unie opakovaně zdůrazňovala význam procesů opětovného začlenění a rehabilitace v souladu se základními právy⁵.

² Závěry Rady o posílení reakce trestního soudnictví na radikalizaci vedoucí k terorismu a násilnému extremismu, 14350/15.

³ Rozsudek ze dne 5. dubna 2016 ve spojených věcech C-404/15 a C-659/15, Aranyosi a Căldăraru, EU:C:2016:198.

⁴ Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkáčím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy, Úř. věst. L 190, 18.7.2002, s. 1.

⁵ Viz např. rámcové rozhodnutí Rady 2008/909/SVV o trestech odnětí svobody, 9. bod odůvodnění a čl. 4 odst. 2 týkající se společenské rehabilitace jako jednoho z cílů uvedeného rámcového rozhodnutí.

- i) Evropský parlament ve svém usnesení ze dne 5. října 2017 o vězeňských systémech a podmínkách ve věznicích⁶ vyzval členské státy, aby upřednostnily malá zařízení s ubytováním pro omezený počet uvězněných osob s cílem zabránit recidivě a napomoci reintegraci do společnosti.
- j) V závěrech Rady o podpoře vzájemného uznávání posilováním vzájemné důvěry⁷ přijatých dne 7. prosince 2018 byly členské státy vyzvány, aby využívaly alternativní opatření k vazbě s cílem snížit počet osob ve věznicích, a tím pokročit v dosahování cíle sociální rehabilitace a rovněž řešit skutečnost, že vzájemná důvěra je často narušena špatnými podmínkami ve věznicích, a problém přeplněných věznic.
- k) V závěrech Rady o alternativních opatřeních ke zbavení svobody⁸, přijatých 3. prosince 2019, byly členské státy vyzvány, aby řešily přeplněnost věznic a podporovaly opětovné začlenění pachatelů trestné činnosti do společnosti, a to s ohledem na dopad na omezení recidivy a na riziko radikalizace ve věznicích. V uvedených závěrech Rady bylo rovněž konstatováno, že používané trestní sankce a opatření a způsob jejich prosazování přispívají k předcházení opakování trestné činnosti, a tím mají vliv na bezpečnost ve společnosti.
- l) Uvedené závěry rovněž zdůraznily, že sdílení osvědčených postupů je užitečný způsob, jak se mohou členské státy učit od sebe navzájem a zlepšovat své vlastní právní předpisy, postupy a zvyklosti. EU může rovněž využít užší spolupráce s Radou Evropy a dalšími příslušnými organizacemi.

⁶ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 5. října 2017 o vězeňských systémech a podmínkách ve věznicích, Úř. věst. 346, 27.9.2018, s. 94.

⁷ Závěry Rady o vzájemném uznávání v trestních věcech – „Podpora vzájemného uznávání posilováním vzájemné důvěry“, Úř. věst. C 449, 13.12.2018, s. 6.

⁸ Závěry Rady o alternativních opatřeních ke zbavení svobody: využívání sankcí a opatření nezabavujících svobody v oblasti trestního soudnictví, Úř. věst. C 422, 16.12.2019, s. 9.

- m) Jednání na zasedání Rady pro spravedlnost a vnitřní věci ve dnech 7. a 8. října 2021 odrážela společný závazek ministrů pokračovat ve zlepšování podmínek ve věznicích na základě zásady vzájemného uznávání rozsudků a soudních rozhodnutí.
- n) Členské státy, Komise, Agentura Evropské unie pro základní práva (FRA), Eurojust, Evropská justiční síť a odborníci z praxe, kteří denně pracují s nástroji vzájemného uznávání v oblasti zbavení svobody, by měli ve vhodných případech usilovat o nalezení a provádění řešení současných výzev, včetně zlepšení strategií rehabilitace a opětovného začlenění.
- o) Evropská organizace vězeňských a nápravných zařízení (EuroPris) poskytuje tvůrcům politik poradenství v otázkách souvisejících s věznicemi. Vytváří rovněž vztahy a výměnu informací s dalšími organizacemi působícími v oblasti trestního soudnictví s cílem rozvíjet osvědčené postupy v této oblasti. Pravidla EuroPris zdůraznila, že pracovní metoda založená na budování vztahů personálu s lidmi ve věznicích prostřednictvím komunikace a interakce přispívá k zajištění bezpečnosti, zabezpečení a pořádku, jakož i k rehabilitaci a přípravě na propuštění.
- p) Databáze agentury FRA týkající se podmínek ve věznicích, která byla spuštěna v prosinci 2019, poskytuje přehled podmínek ve věznicích ve všech členských státech a je užitečným a veřejně přístupným nástrojem pro justiční orgány, které se potýkají s otázkami týkajícími se podmínek ve věznicích. Zpráva agentury FRA „Criminal detention conditions in the European Union: rules and reality“ (Podmínky ve věznicích v Evropské unii: pravidla a realita) uvádí vybrané minimální normy pro podmínky ve věznicích ve členských státech.
- q) Dne 8. prosince 2022 přijala Komise doporučení o procesních právech podezřelých a obviněných osob ve vazbě a materiálních podmínkách ve věznicích⁹.

⁹ Doporučení Komise (EU) 2023/681 ze dne 8. prosince 2022 o procesních právech podezřelých a obviněných osob ve vazbě a materiálních podmínkách ve věznicích, *Úř. věst. L 86, 24.3.2023, s. 44.*

- r) Kromě minimálních norem pro podmínky ve věznicích v souladu se základními právy Komise doporučuje, aby členské státy investovaly do sociální rehabilitace vězněných osob s ohledem na jejich individuální potřeby. Aby vězněným osobám pomohly připravit se na propuštění a usnadnily jejich opětovné začlenění do společnosti, měly by členské státy rovněž zajistit, aby všechny vězněné osoby měly přístup k bezpečným, inkluzivním a dostupným vzdělávacím programům, které budou odpovídat jejich individuálním potřebám a zohledňovat jejich aspirace.
- s) Osmnáctiměsíční program Rady na období od 1. července 2023 do 31. prosince 2024 upřednostňuje justiční spolupráci a zlepšování celkové účinnosti a odolnosti justičních systémů, jakož i boj proti riziku sociálního vyloučení osob, které jsou nejzranitelnější nebo kterým hrozí vyloučení, a to v souvislosti s prováděním Akčního plánu pro evropský pilíř sociálních práv.
- t) Na neformálním zasedání Rady pro spravedlnost a vnitřní věci konaném dne 26. ledna 2024 vyjádřily členské státy ochotu věnovat další úvahy detenčním zařízením malého rozsahu.
- u) Evropské sympozium o detenčních domech ve dnech 20. a 21. března 2024, které uspořádala síť RESCALED¹⁰ pod záštitou belgického předsednictví, se zaměřilo na detenční zařízení malého rozsahu a detenční domy. Během sympozia bylo prokázáno, že detenční zařízení malého rozsahu přispívají k lepšímu pocitu sounáležitosti a lepší sociální integraci a mohou vést k nižší míře recidivy. Tyto formy detence tedy přispívají k dosažení cíle bezpečnějších komunit a nižší kriminality.

¹⁰ RESCALED je evropská síťová organizace se členy v Belgii, Česku, Finsku, Francii, Chorvatsku, Irsku, Kosovu, na Maltě, v Německu, Nizozemsku, Norsku, Portugalsku, Rakousku, Rumunsku a Španělsku. RESCALED má národní kanceláře v šesti zemích: Belgii, Česku, Německu, Nizozemsku, Norsku a Portugalsku. Jednotlivé národní kanceláře, členové a partnerské organizace podporují zavádění detenčních domů vlastním způsobem.

- v) Vězněné a dříve uvězněné osoby jsou občany, kteří jsou obzvláště zranitelní vůči sociálnímu vyloučení, a cíle pro rok 2030 stanovené v oblasti zaměstnanosti, dovedností a snižování chudoby v rámci Akčního plánu pro evropský pilíř sociálních práv se jich rovněž týkají.
- w) Detence je i nadále nezbytným nástrojem v našich systémech trestního soudnictví. Různé formy detence nebo typy zařízení mohou splňovat odlišné požadavky a potřeby různých skupin osob v detenci v závislosti na řadě kritérií, jako je jejich věk, gender, socioekonomické okolnosti, povaha spáchaného trestného činu, výsledek posouzení rizik, vztahy s obětí a to, zda je daná osoba ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody. Nejvhodnější forma detence se rovněž může v průběhu doby detence změnit.
- x) Rozsáhlý výzkum a osvědčené postupy, které již existují v různých členských státech, ukázaly, že detenční zařízení jsou prostředkem, jak utvářet individuální přístupy k sociální rehabilitaci, budovat individuální vztahy a utvářet sociální interakce a upřednostňovat budování odpovědnosti a vzájemné zapojení prostřednictvím integrace do místní komunity. Detenční zařízení malého rozsahu je třeba chápat jako struktury s menší kapacitou ve srovnání s velkokapacitními věznicemi. Tato menší kapacita může být přínosná, pokud jde o prostředí pro život, dynamickou bezpečnost a sociální začlenění, a tím i pro lepší atmosféru pro opětovné začlenění. Detenční domy, které jsou formou detenčního zařízení malého rozsahu, je třeba chápat jako malokapacitní, diferencovaná a do komunity integrovaná zařízení s vhodnými programy zaměřenými na sociální rehabilitaci a opětovné začlenění, a to s přihlédnutím k individuálním potřebám a se zaměřením na budování autonomie a převzetí odpovědnosti.

- y) Je třeba přivítat stávající detenční zařízení malého rozsahu ve členských státech a pokrok, jehož bylo v této oblasti již dosaženo.
- z) Detenční zařízení malého rozsahu podporují vytváření inkluzivní společnosti prostřednictvím inovativních přístupů, které řeší sociální výzvy, což je jedna z priorit rámcového programu Evropské komise pro výzkum a inovace.
- aa) Detenční zařízení malého rozsahu mohou pomoci předcházet recidivě, zajistit sociální rehabilitaci a opětovné začlenění osob v detenci a pomoci vybudovat inkluzivnější komunity.

Závěry Rady

Obecné připomínky

1. Členské státy a Evropská unie hrají klíčovou úlohu při ochraně základních práv, včetně práv osob v detenci.
2. Znovu potvrzujeme cíl spočívající v podpoře sociální rehabilitace a opětovného začlenění osob v detenci vykonávajících trest odnětí svobody.
3. Sociální rehabilitace hraje důležitou úlohu při úspěšném opětovném začleňování osob v detenci do společnosti a snižuje šance na recidivu.
4. Investice do rozvoje rehabilitačních programů s přihlédnutím k individuálním okolnostem osob v detenci by mohly být považovány za možnou reakci trestního soudnictví na radikalizaci.
5. Detenční zařízení malého rozsahu mohou jak zlepšit pracovní podmínky zaměstnanců vězení, tak i kvalitu života osob v detenci a usnadnit vytvoření konstruktivního prostředí pro opětovné začlenění.

6. Detenční zařízení malého rozsahu mohou dále přispívat k dodržování základních práv a mohou zvýšit pocit bezpečí v detenčních zařízeních.
7. Ohleduplná a konstruktivní interakce s osobami v detenci a mezi nimi přispívá k budování odpovědnosti a autonomie a k integraci do místní komunity.
8. Detenční zařízení malého rozsahu, která poskytují poradenství při návratu do společnosti jako jeden z možných způsobů, jak usnadnit sociální rehabilitaci a opětovné začlenění, mohou přispět k minimalizaci negativních dopadů detence a rizika recidivy.
9. Zapojení celé komunity a spolupráce institucí i mimo systém trestního soudnictví mají zásadní význam pro dosažení opětovného začlenění a prevenci recidivy.
10. Při zkoumání využití a přínosů detenčních zařízení malého rozsahu je důležité mít na paměti zvláštnosti a specifické rysy členských států, včetně rozdílných právních systémů a politických rozhodnutí.

Rada vyzývá členské státy, aby:

11. dále prozkoumaly rozsah a možné přínosy forem malokapacitní, diferencované a do komunity integrované detence, včetně detenčních domů, ve srovnání s velkými vězeňskými institucemi;
12. zvyšovaly povědomí o možných přínosech detenčních zařízení malého rozsahu, včetně detenčních domů;
13. případně zvážily možnost využití detenčních zařízení malého rozsahu a jiných alternativních forem detence, které usnadňují sociální rehabilitaci osob v detenci, s cílem lépe připravit pachatele na opětovné začlenění do společnosti a pomoci předcházet recidivě;
14. ve vhodných případech zvážily využívání detenčních zařízení malého rozsahu pro účely výkonu trestu odnětí svobody, včetně detenčních domů, s cílem omezit negativní dopady detence a zajistit lepší poradenství pro vězněné osoby ohledně návratu do společnosti;

15. jsou-li využívána detenční zařízení malého rozsahu, stanovily kritéria výběru osob v detenci, jako je povaha spáchaného trestného činu, výsledek posouzení rizik a zájmy obětí. V souladu s vnitrostátními právními předpisy a postupy by mohlo být u zranitelných osob, jako jsou osoby se zdravotním postižením, ženy během těhotenství a po porodu, děti starší věku trestní odpovědnosti a mladí dospělí, zváženo detenční zařízení malého rozsahu nebo alternativní formy detence;
16. zvážily provádění aspektů digitalizace v detenčních zařízeních malého rozsahu; případně na základě posouzení rizik a po zohlednění zájmů obětí zvážily povolení komunikace digitálními prostředky, jež umožní osobám v detenci udržovat kontakt s jejich rodinami, zvýší jejich samostatnost při ucházení se o zaměstnání nebo jim umožní pokračovat v zaměstnání, účastnit se kurzů odborné přípravy nebo si hledat ubytování v rámci přípravy na propuštění;
17. mapovaly osvědčené postupy při využívání detenčních zařízení malého rozsahu a sdílely tyto informace s příslušnými orgány a agenturami v Evropské unii a dalších členských státech;
18. zohlednily doporučení uvedená ve výše uvedeném doporučení Komise ze dne 8. prosince 2022;
19. zvážily detenční zařízení malého rozsahu, včetně detenčních domů, jako způsob, jak zvýšit inkluzivnost komunit a v konečném důsledku přispět ke spravedlivější a inkluzivnější budoucnosti osob v detenci;
20. zajistily cílenou odbornou přípravu zaměstnanců a odborníků v detenčních zařízeních malého rozsahu ohledně pracovních metod, profesní etiky a postupů s cílem zajistit lepší bezpečnost, interakci s osobami v detenci a přípravu na sociální rehabilitaci a opětovné začlenění;

21. ve vhodných případech poskytl osobám v detenci v detenčních zařízeních malého rozsahu příležitost získat placenou práci užitečné povahy nebo podporu pro sociální a profesní začlenění a dostupné vzdělávací programy;
22. zvážily zvýšení kapacit a zdrojů sociálních služeb a dalších služeb a aktérů zasahujících do detence, a to i v detenčních zařízeních malého rozsahu, s cílem přispět k opětovnému začlenění do společnosti a zlepšit podmínky ve věznicích.

Rada vyzývá Komisi, aby:

23. posoudila potřebu studovat a analyzovat využívání detenčních zařízení malého rozsahu ve všech členských státech s cílem podpořit šíření vnitrostátních osvědčených postupů a poskytnout možnou důkazní základnu pro využívání detenčních zařízení malého rozsahu jako účinného modelu výkonu trestu odnětí svobody, který zvyšuje rehabilitaci a omezuje recidivu;
24. pořádáním setkání odborníků zvyšovala povědomí a umožnila výměnu osvědčených postupů mezi tvůrci politik a právníky z praxe ohledně malokapacitní, diferencované a do komunity integrované detence a způsobů, jak překonat problémy a překážky;
25. ve vhodných případech a s přihlédnutím k situaci a specifickým rysům členských států podporovala využívání detenčních zařízení malého rozsahu, včetně detenčních domů, jako součást svého programu na ochranu práv chráněných evropskými politikami v oblasti spravedlnosti, vzdělávání, zdraví a dobrých životních podmínek, zaměstnanosti, sociálních věcí a začleňování a rodinného života;

26. prozkoumala možnosti financování v rámci stávajících a možných budoucích fondů EU, aniž by byly dotčeny budoucí víceleté finanční rámce, a to pro zřizování, další rozvoj a zavádění detenčních zařízení malého rozsahu, včetně detenčních domů, budování kapacit s městskými radami, pilotní projekty, školicí protokoly a metodiky pro zaměstnance;
27. vybídla členské státy, aby usilovaly o financování v rámci stávajících a možných budoucích fondů EU;
28. prozkoumala možnosti financování pro organizace, které by mohly přispět k rozvoji detenčních zařízení malého rozsahu, jako je Evropské fórum pro restorativní justici (EFRJ), síť Children of Prisoners Europe (COPE), Evropská síť akademií pro vzdělávání vězeňského personálu (EPTA), organizace EuroPris a Konfederace evropských probačních služeb (CEP).

Rada vyzývá Komisi a členské státy, aby:

29. úzce spolupracovaly s Radou Evropy a dalšími příslušnými organizacemi, institucemi a agenturami s cílem zvážit optimální spolupráci a zvyšování povědomí, pokud jde o možnost rozvíjet a využívat detenční zařízení malého rozsahu, včetně detenčních domů, jako alternativy k velkokapacitní detenci.
